

Министар просвете, науке и технолошког развоја доноси

о допуни Правилника о плану и програму наставе и учења за гимназију

У Правилнику о плану и програму наставе и учења за гимназију („Службени гласник Републике Србије – Просветни гласник”, бр. 4/20, 12/20, 15/20, 1/21 и 3/21), у делу: „ПРОГРАМ НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ТРЕЋИ И ЧЕТВРТИ РАЗРЕД ГИМНАЗИЈЕ”, одељак: „3. ОБАВЕЗНИ ПРЕДМЕТИ”, после програма предмета: „РУСИНСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ” за четврти разред гимназије, додаје се програм предмета: „РУМУНСКИ ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ”, за четврти разред гимназије, који је одштампан уз овај правилник и чини његов саставни део.

Овај правилник ступа на снагу наредног дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије – Просветном гласнику”.

**TIP GENERAL EDUCAȚIONAL
LICEU**

Următoarele afirmații descriu ceea ce elevul știe și este capabil să facă la un nivel de bază în fiecare domeniu.

Fondul de ore anual: **132 de ore**

[illegible]

<p>2.LR.3.1.4. Are cunoștințe mai vaste despre întrebuințarea cazurilor și a modurilor verbale; știe să analizeze propoziții complexe alcătuite după diferite modele. Cunoaște diferite feluri de propoziții coordonate; cunoaște diferite feluri de acorduri (rapoarte).</p> <p>2.LR.1.1.3. Face diferența dintre pronunțarea și scrierea corectă și incorectă a sunetelor /literelor și grupurilor de litere; are cunoștințe generale privind clasificarea și specificul sunetelor limbii române1; cunoaște noțiunile de diftong, triftong, vocală în hiat, alternanțe vocalice; cunoaște silaba și desparte corect cuvintele în silabe la sfârșitul rândului; stabilește corect locul accentului și observă diferența dintre pronunțarea proprie și pronunțarea literară .</p> <p>2.LR.1.1.6. Are un fond lexical potrivit nivelului mediu de învățământ1; face diferența între lexicul oficial și cel neoficial și îl folosește în situații adecvate; cunoaște sensul cuvintelor2 de bază; cunoaște raportul dintre cuvinte (de sinonimie, antonimie, omonimie); cunoaște vorbirea metaforică; Acceptă neologismele, dar nu le acceptă necritic și în mod automat3; Știe construcțiile lexicale și frazeologismele; cunoaște cele mai importante dicționare ale limbii române și știe să le folosească.</p> <p>2.LR.2.1.3. Cunoaște organele fonatorii și modul de formare al sunetelor; știe să clasifice sunetele după diferite criterii; înțelege noțiunea de fonem; cunoaște noțiunile de diftong, triftong, vocală în hiat, alternanțe fonetice; cunoaște silaba și desparte corect cuvintele în silabe la sfârșitul rândului, stabilește corect locul accentului.</p> <p>2.LR.2.1.6. Are vocabular bogat și diversificat (include în mod activ neologismele, cunoaște și utilizează mijloacele externe de îmbogățire a vocabularului); cunoaște relațiile de sinonimie, antonimie, omonimie și paronimie dintre cuvinte, cunoaște metonimia ca mecanism lexical.</p> <p>2.LR.3.1.5. Are vocabular bogat și diversificat, cunoaște și folosește elementele constituente ale lexicului limbii române; dezvoltă propriul vocabular îmbogățindu-l cu cuvinte și expresii noi, utilizează frecvent sursele lexicografice (enciclopedice și alte surse tipărite și electronice).</p> <p>2.LR.1.1.2. Face diferența dintre vorbirea în varianta literară (standard) și dialectală a limbii române; are cunoștințe de bază despre dialecte, subdialecte și graiuri; apreciază propriul grai și respectă alte graiuri și manifestă interes față de păstrarea propriului grai; învață, păstrează și cultivă limba literară; cunoaște și folosește cele mai importante dicționare, îndreptare ortografice și ortoepice și alte cărți de limbă; știe originea limbii române, apartenența la familia de limbi romanice, are cunoștințe de bază despre evoluția limbii române literare.</p> <p>2.LR.2.1.1. Are cunoștințe largi despre limbă în general (care sunt caracteristicile și funcțiile ei); recunoaște unități și fenomene care aparțin diferitor niveluri de limbaj ; cunoaște grafia corectă a limbii române ; are cunoștințe de bază privind ortografia (din aspect etimologic și fonologic); știe regulile de punctuație privind formele morfologice și unitățile logice din cadrul propozițiilor și frazelor; are cunoștințe despre limbile care se vorbesc în lume (înrudirea, tipurile și generalitățile limbilor); știe să poarte un dialog , înțelege importanța discursului și a elementului deictic ; înțelege noțiunea de diversitate lingvistică și recunoaște varietățile limbii române și a limbajului apărut pe baza unor factori sociali și funcționali .</p> <p>2.LR.3.1.2. Cunoaște și aplică normele ortografice, ortoepice și fonetice în scrierea și pronunțarea cuvintelor în limba română literară; desparte corect cuvântul în silabe și-l accentuează.</p>		
<p>2.LR.1.2.5. Observă particularitățile unui discurs literar și știe să-l deosebească de discursul nonliterar.</p> <p>2.LR.1.2.6. Precizează trăsăturile literar-istorice, poetice și stilistice de bază ale operelor literare dintr-o epocă, mișcare sau curent literar din istoria literaturii române sau universale și face legătura cu operele și scriitorii din Programa școlară obligatorie.</p> <p>2.LR.1.2.8. Folosește literatura de specialitate auxiliară (literar-istorică, critică, teoretică) și face legătura cu operele literare din Programa școlară obligatorie.</p> <p>2.LR.1.2.9. Pornind de la literatura română și universală, își formează deprinderi de citire și însușire a cunoștințelor; percepe rolul citirii și interpretării opere literare în formarea identității lingvistice, literare, culturale și naționale</p> <p>2.LR.2.2.1. Interpretează textele literare încadrându-le în factorii de integrare (identifică contextul, structura tematică, motivul, compoziția, personajele, formele de expunere ale textului, ideile, aspectele lingvistico-stilistice....)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - stabilește caracteristici tematice, conceptuale, lingvistice, compoziționale ale textului literar; - interpretează textul literar plasându-l într-un context cultural și istoric adecvat; - folosește termeni literar-teoretici în interpretarea unei opere literare; - pune o întrebare problematică în legătură cu o operă de artă literară, face o criticădespre aceasta și argumentează; - leagăanumite teorii (existențialism, recepție / teorie deschisă) cu textul literar; - recunoaște intertextualitatea; - selectează independent opere literare în afara programei, bazându-se pe cunoștințele și valoriledobândite; - leagăteme istorice, religioase, politice în lucrările pe care le analizează punând accentul peidentitateanațională; - discută elementele sensibilității de gen în operelepe care le analizează; 	<p>LITERATURA</p> <p><i>Literatura postbelică</i></p> <p><i>Dialogul epocilor literare</i></p> <p><i>Literatura contemporană</i></p>

<p>2.LR.2.2.9. Pe baza literaturii române și universale, își formează deprinderi de citire, dezvoltă capacități și însușește cunoștințe necesare pentru interpretarea și valorificarea operelor literarartistice și literar-științifice și pentru formarea identității lingvistice, literare, culturale și naționale, are format gustul estetic propriu unui om elevat și instruit.</p> <p>2.LR.2.2.6. În analiza textelor literar-artistice și literar-științifice prevăzute prin Programa școlară aplică cunoștințele despre caracteristicile literar-istorice și poetice de bază ale epocii, mișcării sau curentului literar din literatura română sau universală.</p> <p>2.LR.2.2.7. Observă și analizează momente din opera literară și știe să argumenteze cu exemple din text.</p> <p>2.LR.3.2.2. Cunoaște termenii de teorie literară și îi aplică în analiza operelor literar-artistice și literar-științifice prevăzute prin Programa școlară și a altor texte la alegere din afara Programei școlare.</p> <p>2.LR.3.2.5. Știe elementele de bază ale literaturii ca formă de discurs în raport cu ale discursuri (de ex. prezența/absența naratorului, focusul narativ, prezența dintre istoric și fictiv etc.) și le folosește în interpretarea operelor literare.</p> <p>2.LR.3.2.6. În analiza textelor literar-artistice și literar-științifice aplică cunoștințele despre caracteristicile literar-istorice și poetice de bază ale epocii, mișcării sau curentului literar din literatura română sau universală.</p> <p>2.LR.3.2.9. Pe baza textelor din literatura română și universală (prevăzute prin Programă sau la libera alegere), își extinde deprinderile de citire a operelor literare, aplică strategia citirii în conformitate cu speciile operelor literare și cu scopul citirii (trăire estetică, cercetare, creativitate); cultivă identitatea lingvistică, literară, culturală și națională.</p>		
<p>2.LR.1.3.1. Vorbește clar, respectând regulile ortoepice ale limbii literare; citește corect și fluent texte literare și nonliterare; citește și rostește expresiv texte literar-artistice mai simple; în situații formale discută pe teme mai simple din domeniul limbii, literaturii și culturii folosind corect resursele expresive ale limbii române (vorbește fluent, fără bâlbâiri sau pauze mari în vorbire, nu face introduceri lungi, formulând ideile dinainte) și terminologia de bază adecvată domeniilor, adaptând situației, interlocutorului și tematicii mijloacele limbajului discursului verbal și non-verbal (ținuta, mimica, gesticularea); expune cu ajutorul prezentărilor; ascultă cu respect expunerea altor vorbitori; este capabil să înțeleagă expuneri de dificultate medie (de ex. cursuri și prezentări) cu teme din limbă, literatură și cultură; știe să ia notițe.</p> <p>2.LR.2.3.1. Vorbește în situații oficiale, publice și în fața unui auditoriu mai larg pe teme din domeniul limbii, literaturii și culturii, exprimându-se în varianta literară a limbii și folosind terminologia corespunzătoare; participă la discuții publice cu mai mulți participanți; apreciază ascultătorul sau publicul și își conformează discursul în funcție de nevoile și posibilitățile sale; are nevoie și obișnuiește să-și dezvolte cultura exprimării; cu atenție și înțelegere ascultă o expunere mai dificilă (de ex. un curs), cu temă din limbă, literatură și cultură; ascultă critic, evaluând argumentele și obiectivitatea vorbitorului.</p> <p>2.LR.2.3.2. Alcătuiește oral sau în scris un text mai complex (din limbă, literatură sau pe temă liberă) folosind descrierea, narațiunea și expunerea; în dezbateră orală sau scrisă își expune clar ideile și le argumentează; se străduiește să vorbească și să scrie interesant, cu digresiuni corespunzătoare și alegând detalii interesante în exemple relevante; observă poanta și o expune într-un mod adecvat; expune cu precizie impresiile cu privire la opera literară sau artistică; povestește pe scurt textele literare mai complexe și face rezumatul textelor literare și neartistice mai complexe pe teme legate direct de materie; scrie rapoarte și referate; aplică regulile ortografice în cazurile prevăzute de Programă.</p> <p>2.LR.3.3.2. Expune (în situații oficiale, în public și în fața unui public mai larg) și scrie pe teme din domeniul limbii, literaturii și culturii; are capacități oratorice dezvoltate; presupune existența diferitor atitudini ale auditoriului și în conformitate cu aceasta problematizează anumite conținuturi; recunoaște și analizează reacția verbală și non-verbală a interlocutorului sau auditoriului și în dependență de aceasta își adaptează discursul; ascultând discursul cuiva, evaluează conținutul și forma discursului acestuia și modul lui de vorbire.</p> <p>2.LR.3.3.1. Discută pe teme mai complexe din limbă, literatură și cultură; discută despre semnificația și valorile textelor literare și menirea și valorile textelor neartistice, folosind terminologia de specialitate.</p>	<p>-utilizează corect semne de punctuație (punct, virgulă, punct și virgulă, semnul întrebării, semnul exclamării, două puncte, trei puncte, liniuță, paranteză, ghilimele);</p> <p>- vorbește în fața unui public mai mare pe teme din limbă, literatură și cultură;</p> <p>- scrie compunere cu subiect din limbă și literatură, respectând principiile ortografiei și normelor lingvistice.</p>	<p>CULTURA EXPRIMĂRII</p> <p><i>Ortografie</i></p> <p><i>Comunicarea orală și scrisă</i></p>

INSTRUCȚII PENTRU REALIZAREA DIDACTICO-METODICĂ A PROGRAMEI ȘCOLARE

I. PLANIFICAREA PREDĂRII ȘI ÎNVĂȚĂRII

Predarea și învățarea limbii și literaturii române trebuie să contribuie la dezvoltarea spiritului creativ și de cercetare, la dezvoltarea cunoștințelor, valorilor și abilităților funcționale ale elevilor pentru a le putea folosi în educația lor ulterioară, în activitatea profesională și în viața de zi cu zi; la formarea conștiinței de păstrare a patrimoniului cultural național și mondial; să fie capabili pentru o viață într-o societate multiculturală; să însușească competențele generale și interdisciplinare relevante pentru participarea activă în comunitate și învățare pe tot parcursul vieții.

Calitatea și durabilitatea cunoștințelor, abilităților și atitudinilor elevilor depind în mare măsură de principiile, formele, metodele și instrumentele utilizate în procesul de învățare. De aceea predarea modernă a limbii și literaturii române presupune realizarea scopurilor propuse prin mărirea activităților cognitive ale elevilor, respectul și aprecierea principiilor didactice (în special: principiul însușirii conștiente și active; principiul întemeierii științifice a cunoștințelor; principiul exemplificării, sistematizării, structurării și continuității), precum și aplicarea adecvată a formelor, metodelor, procedeele și mijloacelor de predare stabilite și confirmate de practica și metodică modernă de predare și învățare a limbii și literaturii române (în special: diferite forme de organizare a învățării, precum și utilizarea metodelor de comunicare logică și de specialitate, în dependență de capacitățile elevilor de a le însuși și folosi).

Alegerea anumitor forme, metode, procedee și mijloace de predare este condiționată, în primul rând, de finalitățile pe care trebuie realizate și apoi de conținuturile care vor ajuta la realizarea finalităților prevăzute.

Predarea și învățarea limbii și literaturii române se realizează în clase și cabinete specializate pentru această disciplină, care trebuie să fie echipate în conformitate cu normativele legislative prevăzute pentru liceu. Parțial, predarea și învățarea se pot organiza și în alte spații școlare (bibliotecă-mediatecă, săli de lectură, cameră audiovizuală etc.).

În predarea limbii și literaturii române, se folosesc manualele (aprobate de instituțiile acreditate pentru aprobarea lor), resursele scrise (biblioteca) și resursele electronice, importante pentru pregătirea elevilor de a utiliza independent diferite surse de dobândire a cunoștințelor în școală și în afara ei.

Domeniile *Limba*, *Literatura* și *Cultura exprimării* trebuie să reprezinte un întreg disciplinar, să se întrepătrundă și să se completeze. Prin urmare, numărul recomandat de ore este doar sugerat (pentru *Limba* 32 de ore, pentru *Literatură* 80 de ore și pentru *Cultura exprimării* 36 de ore). Prin planificarea atentă a predării și învățării care trebuie să ducă la realizarea finalităților prevăzute pentru toate cele trei domenii, profesorul își va organiza singur numărul de ore, urmărind continuu rezultatele elevilor.

II. REALIZAREA PREDĂRII ȘI ÎNVĂȚĂRII

Limba (30 de ore)

Programa pentru clasa a IV-a de liceu în domeniul *Limba* este organizat în trei domenii / teme și conformată cu finalitățile învățării în această clasă, în raport cu atingerea cerințelor standardelor de învățământ ale elevilor. Acest domeniu cuprinde temele: *Sintaxa, Stilistica și Lingvistica generală*.

Programa prevede extinderea cunoștințelor din domeniile învățate în învățământul elementar, dar și introducerea unor noțiuni noi.

Sintaxa: În cadrul acestei teme, elevii își extind și aprofundează cunoștințele despre cazuri și verb, propoziții coordonate și subordonate, construcții consecutive: dobândirea de noi cunoștințe de propoziții coordonate speciale. Atunci când predăm despre sensul unui caz, este necesar să punem accentul pe substantiv, adjectiv și utilizarea adverbială a valorii substantivelor. De asemenea, este important să accentuăm că un caz poate fi caracterizat prin funcții diferite și poate avea semnificații diferite (polivalența cazului). Pe de altă parte, trebuie date exemple care arată că două sau mai multe cazuri pot avea aceeași funcție și semnificație într-o propoziție.

După consolidarea cunoștințelor despre propozițiile subordonate predicative, trebuie menținute propozițiile speciale subordonate, adică propozițiile comunicative fără predicate.

De la profesori se așteaptă să actualizeze și să lărgască cunoștințele elevilor despre tipurile de propoziții subordonate, precum și să le indice valoarea substantivală, adjectivală și adverbială. Este important aici să se stabilească o corelație cu conținutul din domeniul *Cultura exprimării*, referitoare la ortografie adecvată (se referă la folosirea corectă a virgulei).

Este necesară extinderea cunoștințelor despre construcții și relațiile succesive dintre ele, în care pot sta: elemente constitutive, opuse, concludente, exclusive și gradationale.

Este necesară familiarizarea elevilor cu diferitele sensuri ale formelor verbale personale (timp și mod).

Numărul recomandat de ore: 25

Stilurile funcționale ale limbii române literare. În cadrul acestei teme, cunoștințele dobândite anterior despre stilul literar-artistic și științific sunt repetate și completate. După predarea ambelor unități didactice, se recomandă sistematizarea proprietăților diferențiale ale tuturor stilurilor funcționale și afișarea lor grafică prin tabel.

Predarea ar trebui să fie legată funcțional de predarea literaturii și culturii exprimării. Pentru a identifica stilul funcțional și a determina caracteristicile acestuia, se recomandă selectarea lucrărilor din programa de *Literatură* și *Cultura exprimării* pentru clasa a patra.

Atunci când se repetă caracteristicile unui stil științific, este important să se folosească competența digitală și competența de lucru cu date. Profesorii trebuie să instruiască elevii ca să folosească modalitățile corecte și sigure de a căuta pe internet. Scopul este de a scrie o lucrare științifică.

Numărul recomandat de ore: 3

Lingvistica generală. În acest domeniu tematic, elevii își extind cunoștințele despre evoluția limbii - dezvoltarea limbii în societate. Termenul de familie lingvistică indo-europeană trebuie să fie lucrată cu elevii și include pe scurt ramurile principale ale limbilor romanice (spaniola, italiana, franceza...), limbile germanice (engleza, germana, suedeza...), limbile celtice (irlandeza, galeză...), limbile baltice și slave (rusa, polona...), limbile indoiranice (persana, hindi, kurda, bengali și numeroase limbi care se vorbesc din Turcia până în nordul Indiei), ca și alte limbi, precum greaca și armeana. Datorită apropierei teritoriale și prezenței limbii maghiare ca limbă minoritară națională în Serbia, este important să se menționeze elevilor că, pe lângă familia de limbi indo-europene, există și o familie de limbi ugro-finlandeze în Europa, din care fac parte limbile maghiară, finlandeză și estonă.

Se recomandă corelația cu limbile străine și geografie - crearea de hărți lingvistice pentru a reprezenta grupurile de limbi. Modul sugerat de lucru este lucrul în grup - lucrul bazat pe sarcinile de cercetare, realizarea prezentărilor pe un subiect selectat din acest domeniu și expunerea lor.

Numărul recomandat de ore: 2

LITERATURA (77 de ore)

Programă obligatorie CONTINUITATE ȘI ÎNNOIRE ÎN LITERATURA POST-BELICĂ ROMÂNEASCĂ, NEOMODERNISM, POSTMODERNISM ȘI CONTEMPORANEITATE

După cel de-al doilea război mondial, în literatura română, sunt prezente în continuare elementele realiste postbelice (neorealism) care degenerază pe parcurs în așa zisul realism socialist, singurul acceptat de doctrinarii comuniști. Remarcabilă este în acest context opera lui **Marin Preda** care a fost victima asasinatului politic – expresie a locului intelectualului în societatea socialistă prezentat prin personajul **Victor Petrini** din romanul *Cel mai iubit dintre pământeni* din care se vor alege câteva fragmente. În romanul *Moromeții II*, **Niculae Moromete** devine victima ariviștilor comuniști. Etapele premergătoare acestor teme realiste trebuie elucidate elevilor prin citirea romanului doric, cu o renunțare parțială la omniscență – **Moromeții**. El prezintă imaginea satului românesc în preajma celui de-al Doilea Război Mondial, începutul reformelor sociale și destrămarea – simboică pentru gospodăria țărănească tradițională – a unei familii de țărani.

În **Moromeții** criza ordinii sociale se reflectă în criza valorilor morale, în criza comunicării. Încadrându-se în tematica rurală, ilustrată în literatura interbelică prin **Rebreanu** și **Sadoveanu**, acest roman al lui **Marin Preda** aduce în prim plan condiția țăranului în istorie la confluența dintre două epoci istorice: înainte și după al Doilea Război Mondial. Viziunea despre lume se conturează în **Moromeții** prin tematica abordată, prin conflict, prin particularitățile de compoziție, prin evenimentele prezentate și, mai ales prin perspectiva personajului **Ilie Moromete** asupra vieții și a întâmplărilor. Drama tatălui **Moromete** surprinde de fapt, dramatica iluzie că viața își poate continua cursul în tiparele tradiționale, cu toate că istoria modifică și distruge tiparele existențiale, atât la nivelul vieții individuale, familiale, cât și la nivelul comunității rurale și a unei categorii sociale, a țăranului. Colectivizarea forțată și comunismul, înlocuiesc într-o manieră brutală, satul tradițional românesc. Elevii vor citi în întregine primul volum pentru a remarcă simetria compozițională a romanului dată de relația incipit-final, care scoate în evidență modul în care timpul istoric schimbă destine individuale, familiale și colective, și desființează modele existențiale arhetipale. Din nuvela **Acasă** de **Fănuș Neagu** elevii vor citi câteva fragmente prin care să dovedească continuarea Moromeților și să definească ideea criticii societății comuniste în universul rural românesc, cu accent pe mesajul anticomunist și religios al bătrânei din final. Din romanele citadine **Craii de curte veche** de **Mateiu Caragiale** și **Groapa** de **Eugen Brbu**, elevii vor citi câteva fragmente/povestiri. Din primul se vor interpreta: tema, eroii, subiectul și ideea (societatea parazită bucureșteană) și caracterul baroc al romanului. Din **Groapa** să se motiveze elementele de reportaj, și să se justifice în baza a două personaje, ideea că: „*Romanul în discuție nu-i doar o carte mitologică și psihologică, ci una socială și politică*” (**C. Regman**). În poemul postmodernist **Hau Hau**, **Mircea Dinescu** imaginează o farsă tragi-comică care îl are ca pacient pe adevăr, cu scopul de a descrie în fond o stare de lucruri ce caracterizează societatea românească în anii comunismului. La fel ca **Marin Preda**, un alt intelectual, jertvă a sistemului comunist a fost poetul **Nicolae Labiș**, „buzduganul unei generații” (**Eugen Simion**) și promotorul unei noi viziuni poetice în anii „obsedatului deceniu”, precursorul unei noi generații de poeți din anii 60/80. Poezia **Sunt spiritul adâncurilor** se poate compara cu **Odă (în metru antic)** de **Mihai Eminescu** în baza celor două versuri: *Trăiesc în altă lume decât voi/În lumea alcoolurilor tari.* - **Labiș**, și *Pân-în fund băui voluptatea morții/Neândurătoare* - **Eminescu** - (poziția poetului în societate). Arta poetică a „*Cântecului lebedei din ghearele Păsarii cu clonț de rubin*” este însă **Moartea căprioarei**, poem cu elemente epice (un eveniment biografic este valorificat estetic) care include, de fapt, o biografie a întregii generații, și, artistic, un mod de a percepe lumea prin care poetul surprinde realitatea crudă a vieții. În versuri se declanșează acțiuni disperate de supraviețuire ale individului, ca o necesitate de a ucide pentru a nu muri, într-un lanț trofic al existențelor ce se succed într-o ordine prestabilită de un destin necruțător. **Nichita Stănescu** debutează în luna martie a anului care a urmat morții lui **Labiș**, cel admirat, împreună cu toată generația care i-a urmat. Din universul diafan al poeticii translucidului, al cântecului, sunetului și luminii, din primul volum, **Sensul iubirii**, elevii vor citi poezia **O călătorie în zori**. Iubirea, unicul mod de existență, va fi dedusă din poezia **Leoaică tânără, iubirea** din volumul **O viziune a sentimentelor**. Prin poezia **Evocare** din volumul **Operele imperfecte**, **Nichita** exersează cu talent și detașare formulele clasice (**Floare albastră** sau **Glossa** lui **Eminescu**), convingând prin cuvântul său că este un model, el însuși. Poetul nu provoacă ruptura cu înaintașii, nu-și propune un progres prin negație, ca avangardiștii, ci acumulează în mod creator experiența predecesorilor. Testamentul lui nu este unul adresat urmașilor, ci o definire a actului poetic în sine, existența poetică văzută ca situație de comunicare. **Nichita Stănescu** introduce poezia românească în circuitul valorilor universale și o impune atenției cititorului contemporan din toată lumea, având conștiința valorii versului pe care îl crea: (**Belgradul în cinci prieteni**).

Un element novativ de modernitate care schițează noi etape de dezvoltare a literaturii în frunte cu unii titani afirmați deja, este și creația literară a lui **Mircea Eliade**, nume de prestigiu în cultura mondială. Prin romanul **Maitreyi**, **Mircea Eliade** deschide orizonturile romanului experienței ca orientare tematică în romanul interbelic românesc,

categorii care valorifică trăirea cât mai intensă, până la capăt, în plan interior de către personaje, a unor experiențe personale variate. Proza experienței se bazează pe crearea impresiei de autenticitate, fie prin utilizarea unor elemente care țin de realitate (pagini de jurnal, de gazetă, scrisori, biografii reale), fie prin fabricarea unor care să pară a fi reale. Prin lectura romanului **Maitreyi** cu elemente de specific oriental, elevii își vor aminti de caracteristicile romanului modern subiectiv, cultivat în literatura română în deceniul al treilea, în care se deplasează interesul pentru estetica autenticității iar narațiunea se concentrează asupra evenimentelor vieții interioare. În plan stilistic, autenticitatea înseamnă grija pentru exprimarea exactă, cu sinceritate, a trăirii unor experiențe de viață adevărate, prin confesiune, analiză sau autoanaliză lucidă, și refuzul scrisului frumos-stilului anticalofil. Personajele trăiesc mai puțin ca individualități determinate social și mai ales ca realități psihologice sau morale, care se concretizează în romanele moderne în adevărate probleme de existență.

În ceea ce privește formele de expresie literară românească trebuie sugerat elevilor că, deși, în conținut, gândirii promovează tradiționalismul, ei apelează la expresionism, curent literar care face primele considerații asupra artelor plastice. Expresioniștii se întorc la mit, spre timpurile primordiale, dorind să se integreze firesc cosmosului, ca unică formă de protest și de salvare a eului în fața civilizației și tehnicii, care îl liena. Acestea sunt punctele care îi apropie pe tradiționaliști de expresioniști, în ale căror creații se observă existența exuberanței, a freneziei, o potențare a stihialului, o dezlănțuire a eului, întrucât numai stihialul îl poate pune pe om în relație cu cosmicul, cu absolutul, cu divinul. Este vorba în primul rând de un neomodernism conturat și reprezentat de două grupări literare. Mai întâi, de grupul cristalizat în jurul revistei **Albatros**, condusă de **Geo Dumitrescu**, și apoi de membrii **Cercului Literar de la Sibiu**, a cărui manifest a apărut în 1943, sub forma unei scrisori adresate lui **Eugen Lovinescu**, și semnat printre alții și de **Ștefan Augustin Doinaș**, autorul cunoscutei balade **Mistretul cu colți de argint**, pe care elevii o vor citi ca lectură obligatorie, fiind considerată o ars poetica a scriitorului prin care acesta își prezintă programul său estetic. Balada este expresionistă pentru că teme, eroii, conflictul și subiectul pe care îl formează poetul și poezia sunt structurate pe conceptul de cunoaștere. Prințul din Levant, adică poetul, este un erou arhetipal în împrejurări arhetipale, este cunosătorul aflat pe drumul inițierii spre conștiința de sine. Săgeata de lemn înseamnă înfrângerea patimilor sufletului, cea de fier este un simbol al sublimării iar cea de foc duce spre izvorul conștiinței de sine și a morții. **Augustin Doinaș** a considerat, ca și ceilalți de la **Albatros**, că aparține unei generații „fără dascăli”, fără părinți spirituali, caracterizată de revolta, ura împotriva formelor negativismului și care detestă umăr la umăr literatura. Se deduce din această afirmație faptul că este negată formula artei pentru arta și a semnificației ei și că se încearcă impunerea unei pozii sociale sarcastice, îndemnând la solidaritate cu cei care suferă, și la negarea literaturii înseși, pe care își propun să o înoiască în chiar esența ei. Cerchișii mută accentul de pe rural pe urban și de pe creația populară pe cea cultă, deoarece fenomenul artistic nu-și poate afla ambianța cultă și prosperă, în sensul unei creații majore, decât în urbanitate și în exclusivitate estetică. Aceste generalități vor fi expuse elevilor dintr-un fragment extras din **Manifestul Cercului Literar de la Sibiu**.

Din poezia **Anei Blandiana** se va citi **Dealuri**, meditație pe tema trecerii, cu un univers sferic închis, în care înaltul și adâncul, timpul și spațiul, mineralul și vegetalul, viața și moartea, comunică. Din universul creației lui **Marin Sorescu**, tot un neomodernist, care impresionează prin opera sa, se va comenta ars poetica expresionistă, **Shakespeare**, iar din proză citită în întregime, parabola pe tema destinului uman (din mitul biblic al proorocului), **Iona**, ca dramă a căutării spirituale, a setei de adevăr, de cunoaștere-calea ieșirii din absurdul vieții, absurd care va defini în întregime opera lui **Eugen Ionescu** din a cărui gamă elevii vor citi în întregime **Cătăreața cheală**, o farsă tragică a unei umanități degradate, a unei vieți cenușii, scoase de sub controlul oricărui sens: „Cât despre logică, despre cauzalitate, să nu mai vorbim. Trebuie să le ignorăm cu totul. S-a sfârșit cu drame, cu tragedia. Tragicul devine comic, comicul devine tragic”. Din drama lui **Eugen Lovinescu** **Moartea unui artist**, se vor citi fragmente pentru a se observa influența mitului creatorului, a concepției scriitorului despre artă, a răspunsurilor unei

generații față de o altă generație în șirul continuității unui neam. Mitul etnogenezei va fi elucidat în romanul „reportaj-eseu-poem” *Cartea Olului* de **Geo Bogza**. Esențial romantică prin atitudine și prin procedeele expresive, povetirea *Chira Chiralina* de **Panait Istrati** îmbină eposul popular românesc cu eposul Oriental al celor *O mie și un de nopți* în care sentimentul dominant al personajului este revolta împotriva propriei condiții. O interpretare modernă a miturilor se desprinde și din drama *Muștele* de **J. P. Sartre** în care autorul dezbate în spirit existențialist problematica destinului uman. Un rod al lecturilor sartiene, romanul *Femeie, iată fiul tău!* de **Sorin Titel** se va interpreta ca o confesiune, un jurnal, și în același timp o autobiografie, se va semnala tehnica modernă: stilul rafinat, frazele arborescente, formulările eseistice, împletirea vorbirii directe cu cea indirectă precum și structura: eposetos a romanului. **Albert Camus** va fi prezentat elevilor prin romanul *Străinul*, o transpunere literată a ideilor din *Mitul lui Siziif*, prin care autorul ne introduce în sferile apsurului. Elevii vor înțelege că oame-nii în decursul vieții, neputând atinge adevărul absolut vor fi pedepsiți și condamnați. Din postmodernismul românesc (anii 80) elevii vor citi metaromanul *Zmeura de câmpie* a autorului **Mircea Nedelciu**. Aspectul polimorf, experimental, fragmentarea, perspectiva multiplă care afectează coerența povestirii au ca scop menținerea lectorului în text, cu promisiunea descoperirii în final a secretului. Atrăși în text de căutarea misterului legat de originea unor orfani crescuți la casa de copii în anii de după război, elevii vor descoperi „mecanismul” lecturii (metaromanul). Citind epopeea istorică *Levantul* de **Mircea Cărtărescu**, elevii vor putea înțelege înclinările postmodernismului spre formele deschise, provizorii, discursul ironiei și al fragmentelor, implicarea artei și științei în literatură, marea cultură și cultura populară, partea și întregul. El va fi interpretat ca un curent nu numai literar ci și artistic, filozofic și chiar social. Câte două poezii la alegerea profesorului se vor analiza din următorii poeți cuprinși în manual: **Vasko (Vasile) Popa, Branko Ćopić, Ioan Flora, Desanka Maksimović, Radu Florar, Slavco Almăjan, Mihai Avramescu și Petru Cărdu**.

Lectură selectivă – programă opțională (se vor alege 8 scriitori/conținuturi/teme/motive)

Florilegiu poetic

Adrian Păunescu - Râuri, Când ai venit

Grigore Vieru - Harpia, Făptura mamei

B. Fundoianu - Femeie luminoasă, Cum dormiprintre gutuie..

Mihai Beniuc - Supărare, Doar ochii

Nina Cassian - Pentru că nu mă iubești, Fata din vis

Radu Gyr - Isus în celulă

Ion Caraion - Fântâna, Omul profilat pe cer, Străina

Aron Cotruș - Io, Pătru opincă

A. E. Baconsky - Un dor fără sațiu, Comentariu la o viață pierdută, Țărm singuratic

Florica Ștefan - Rădăcina, Părintească (din manual)

Ion Pillat - Aici sosi pe vremuri, Rădăcini, Noapte pe țarm

Alexandru Mușina - Budilla-Express

Emil Botta - Fachir, Un dor fără sațiu Gellu Naum - Oglinda oarbă, Iubire imensă

Miron Radu Paraschivescu - Echinox, Cântec de nuntă, Romanța

Adam Puslojic - Testament, Din Eminescu nespus

Alexei Mateevici - Eu cânt, Cina cea de taină

Jon Miloș - Vioara, Dragoste de apă

Ion Caraion - Fântâna, Eu am văzut, Străina

Jacques Prevert - Pentru tine, dragostea mea, Barbara, Ca să pictezi o pasăre

Nichita Stănescu - „Epica Magna” (poezii la alegere)

Proza literară

Mircea Eliade - La țigănci (în întregime)

Umberto Eco - Numele trandafirului (în întregime)

Teodor Mazilu - Proștii sub clar de lună (fragment)

Ion Băieșu - Boul și vițeii (fragment)

Panait Istrati - Culinii Bărăganului (fragmente)

Zaharia Stancu - Desculț (fragmente)

Fănuș Neagu - Dincolo de nisipuri (în întregime)

Tudor Mușatescu - Titanic vals (fragment)

Ernest Hemingway - Bătrânul și marea (în întregime)

Ivo Andric - Curtea blestemată (fragmente)

Samuel Beckett - Așteptându-l pe Godot (fragment)

Emil Cioran - Lacrimi și sfinți (fragmente)

Mihail Sebastian - Jocul de-a vacanța (fragment)

Matei Vișniec - Căii la ferestră (în întregime)

Ion Druță - Povara bunătații noastre (fragment)

Teodor Mazilu - Mobilă și durere (fragment)

Augustin Buzura - Vocile nopții (fragmente)

Critica literară (fragment/e)

Tudor Vianu - Ce este un mare scriitor?, Frumosul artistic

George Călinescu - Istoria literaturii române de la origini până în prezent

Constantin Noica - Creație și frumos în rostirea românească

Matei Călinescu - Cinci fețe ale modernității

Alexandru Philippide - Monolog în Babilon

Nicolae Manolescu - Arca lui Noe Perpessicius,

Ion Pillat - Antologia poezilor de azi

Eugen Lovinescu - Istoria civilizației române moderne

Șerban Cioculescu - Prozatori români

Vladimir Streinu - Versificația modernă

Mihail Sebastian - Jurnal II

Gheorghe Glodeanu - Poetica romanului românesc interbelic

Eugen Simion - Scriitori români de azi

Gabriela Duda - Analiza textului literar

Pompiliu Constantinescu - Romanul românesc interbelic

CULTURA EXPRIMĂRII (25 de ore)

Programa pentru clasa a IV-a a liceului în domeniul *Cultura exprimării* este organizată să cuprindă și subînțeleagă patru abilități: scrierea și comunicarea orală (abilități productive) și ascultarea și citirea (abilități receptive). Pregătirea pentru scrierea lucrării scrise, scrierea și corectarea lucrării scrise implică în total 16 ore, patru pentru fiecare lucrare scrisă.

Predarea și învățarea limbii și a culturii exprimării se realizează împreună cu predarea și învățarea literaturii.

Ortografia. În cadrul acestei teme, elevii ar trebui să își actualizeze și să își extindă cunoștințele de ortografie din școala elementară și din clasele anterioare de liceu.

În special, repetați și practicați utilizarea corectă a semnelor de punctuație (puncte, virgule, punct și virgulă, chestionare, semnul exclamării, două puncte, trei puncte, liniuțe, paranteze, ghilimele) în text scris și în scris. De asemenea, profesorul trebuie să sugereze elevilor posibilitățile și limitările combinării semnelor de punctuație (de exemplu, după abreviere este accesibilă scrierea unei virgule după punct, dar este inaccesibil să se scrie punct la sfârșitul unei propoziții care se încheie cu un cuvânt abreviat).

Se recomandă corelația cu conținutul didactic din limbă- o ortografie adecvată care poate fi exercitată atunci când se predau propozițiile subordonate și relații dintre ele.

Se recomandă corelația cu conținutul didactic din stilistică – atunci când se vorbește despre stilul funcțional științific este de dorit să se explice funcția parantezelor, notele de subsol, diferențele de scriere cu linie și cu liniuță etc.

Repetăți cu elevii regulile de utilizare a spațiului gol tastat într-un text (*space.eng.*), și a semnelor de punctuație. Elevilor trebuie menținută diferența de a scrie ghilimele cu tastatura engleză și cu tastatura în limba română, capacitatea de a scrie un text cu caractere *italic* (*Italic*), în loc de a pune ghilimelele.

Numărul recomandat de ore: 6

Exprimare orală. Se recomandă ca elevii să fie încurajați să vorbească în timpul cursurilor și în afara lor pe teme din limbă, literatură și cultură, precum și să evidențieze sensul și importanța cultivării culturii vorbite.

Numărul recomandat de ore: 3

Exprimare în scris. În cadrul acestui subiect, este planificată scrierea a patru lucrări scrise și. Ca și în clasele anterioare, pregătirea pentru scrierea lucrării scrise este o activitate continuă și nu se limitează la o oră (înainte de a scrie lucrarea).

Numărul recomandat de ore: 16

III. MONITORIZAREA ȘI EVALUAREA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI ȘI ÎNVĂȚĂRII

Pe lângă standardul sumativ de evaluare, care este încă dominant în sistemul nostru de învățământ (evaluarea cunoștințelor la sfârșitul unui ciclu se realizează prin instrumente standardizate - verificări scrise și orale, eseuri, teste, care au ca rezultat învățarea campanică orientată spre notă). Abordarea modernă a predării presupune evaluarea formativă - evaluarea cunoștințelor în timpul stăpânirii programului și dobândirea competenței corespunzătoare. Rezultatul acestei evaluări oferă atât elevului, cât și profesorului informații despre competențele care sunt bine stăpânite și care nu sunt, precum și eficiența metodelor adecvate pe care profesorul le-a folosit pentru atingerea scopului. Măsurarea formativă presupune colectarea datelor cu privire la rezultatele elevilor, iar cele mai frecvente tehnici sunt: realizarea sarcinilor practice, observarea și înregistrarea activităților elevilor în timpul orelor, comunicarea directă între elevi și profesori, un registru pentru fiecare elev (hartă progresiei a elevului) etc. Rezultatele evaluării formative la sfârșitul ciclului didactic ar trebui, de asemenea, să fie și sumativ - numeric. Această evaluare are sens în cazul în care conține toate realizările elevilor, monitorizate în mod regulat și înregistrate în mod obiectiv și profesional.

Activitatea fiecărui profesor constă în planificare, realizare, monitorizare și evaluare. Este important ca profesorul să monitorizeze și să evalueze continuu, pe lângă realizările elevilor, procesul de predare și învățare, precum și munca lor proprie. Tot ceea ce se dovedește a fi bun și util, profesorul va continua să folosească în practica pedagogică și tot ceea ce se pare neefectiv ar trebui îmbunătățit.
